Undervisningsplan for Færdselslære

Formålet med undervisningen

Formålet med undervisningen i færdselslære er, at eleverne udvikler viden, færdigheder og dømmekraft, så de kan færdes sikkert, opmærksomt og ansvarligt i trafikken uden unødig risiko for sig selv eller andre.

Eleverne skal gennem skoleforløbet udvikle forståelse for, at trafik er et fælles system, hvor den enkeltes handlinger har betydning for andre. Det indebærer både muligheder, ansvar, hensyn og forpligtelser.

Undervisningen skal give eleverne mulighed for gradvist at udvikle:

- sikker færden som fodgænger
- sikker færden som cyklist
- forståelse for færdselsregler
- opmærksomhed og orientering
- vurdering af trafikale risici
- forståelse for eget og andres ansvar
- hensigtsmæssig adfærd i forskellige trafiksituationer
- forståelse for betydningen af vejr, årstid, lys og trafikale forhold
- kendskab til forholdsregler ved trafikulykker
- begyndende og senere mere selvstændig førstehjælpskompetence.

Færdselslære er ikke et selvstændigt skemafag. Emnet indgår i skolens øvrige undervisning og i den praktiske skolehverdag. Ture ud af skolen giver en særlig mulighed for at omsætte trafikundervisningen til konkret praksis og træne elevernes færdigheder i autentiske situationer.

Kompetenceområder og slutmål

Kompetenceområde	Slutmål
Trafikal adfærd (TA)	Eleven skal udvikle viden om de faremomenter og muligheder, der møder trafikanter, og udvikle sig til en opmærksom og ansvarlig trafikant med forståelse for, at egen adfærd indgår i et fælles trafiksystem og medfører både muligheder, medansvar og forpligtelser.
Ulykkeshåndtering (UH)	Eleven skal kende til relevante forholdsregler i forbindelse med ulykker, herunder alarmering og førstehjælp.

Færdselslæres placering i skolens undervisningsstruktur

Færdselslære gennemføres tværfagligt og praktisk.

Undervisningsområde	Færdselslære indgår gennem
Krop & bevægelse	Motorik, balance, orientering, reaktion, cykling, kropskontrol, ture og sikker bevægelse i omgivelserne
Kultur	Regler, ansvar, hensyn, etik, fællesskab, skyld, ansvar og adfærd i det offentlige rum

Undervisningsområde	Færdselslære indgår gennem
Science	Synlighed, bevægelse, hastighed, bremsning, vejr, lys, mørke og fysiske forhold med betydning for trafik
Matematik	Afstand, fart, tid, statistik, trafiktællinger, sandsynlighed og behandling af trafikdata
Natur/teknologi	Nærområde, transport, vejforhold, vejr, orientering og sikker færden
Samfundsfag	Regler, lovgivning, ansvar, risikoadfærd, trafikkultur og samfundets organisering af trafik
Biologi/sundhed	Krop, reaktionsevne, sanser, rusmidler, træthed, skader og førstehjælp
Ture og ekskursioner	Konkret træning i gang, orientering, kollektiv trafik og eventuelt cykling i lokalområdet

Børnehaveklassens eksisterende struktur indeholder allerede trafik og tryg færden under Krop og bevægelse, og eleverne øver enkle trafikregler i forbindelse med ture.

Tværfaglig sammenhæng med kompetenceområderne

Når eleverne på ture arbejder med at stoppe, orientere sig, krydse veje, følge trafikregler, cykle eller vurdere konkrete trafiksituationer, udvikles især **Trafikal adfærd**.

Når eleverne arbejder med, hvad de skal gøre ved tilskadekomst, hvordan hjælp tilkaldes, og hvordan man yder relevant førstehjælp, udvikles **Ulykkeshåndtering**.

Når matematik anvendes til trafiktællinger, statistik eller beregninger, skal undervisningen samtidig indeholde en trafikal problemstilling, hvis arbejdet skal dokumenteres som færdselslære.

Tilsvarende bliver en almindelig gåtur ikke automatisk færdselsundervisning. Der skal være et bevidst trafiksikkerhedsfagligt sigte, eksempelvis orientering, krydsning, regler eller vurdering af risiko.

Fagets udvikling

0./1. klasse – den sikre fodgænger

I børnehaveklassen og 1. klasse ligger hovedvægten på tryg og sikker færden som fodgænger.

Børnehaveklassen arbejder med trafik som en del af kompetenceområdet Krop og bevægelse. Her øver barnet blandt andet trafik og tryg færden og skal kunne følge enkle trafikregler med støtte.

Eleverne træner gennem konkrete ture i skolens nærområde.

Der arbejdes med at:

- gå samlet
- følge en voksen
- stoppe på aftalte steder
- orientere sig
- se og lytte efter trafik
- forstå forskellen mellem vej, fortov og andre færdselsarealer
- krydse en vej under vejledning
- være opmærksom på biler, cykler og andre trafikanter

- følge enkle trafikregler
- forstå, hvorfor reglerne findes
- tage hensyn til andre.

Motorik, balance og kropsbevidsthed understøtter elevens mulighed for at bevæge sig sikkert og opmærksomt.

Der arbejdes primært med **TA**, mens **UH** introduceres meget enkelt gennem spørgsmål som, hvad barnet skal gøre, hvis nogen kommer til skade.

2./3./4. klasse – større selvstændighed som fodgænger og begyndende cyklist

I 2./3./4. klasse udbygges den praktiske erfaring med trafikken.

Eleverne skal fortsat øve sikker gang og orientering, men deres forståelse bliver gradvist mere selvstændig.

Der arbejdes med:

- vejskilte og enkle færdselsregler
- fortov og cykelsti
- kryds
- signalanlæg
- sikre og mindre sikre steder at krydse
- synlighed
- mørke og vejr
- hensyn til andre trafikanter
- egen placering i trafikken.

På ture kan eleverne eksempelvis få opgaver som at:

- udpege mulige farer
- forklare, hvor det er sikkert at krydse
- begrunde hvorfor man stopper et bestemt sted
- lægge mærke til skilte og signaler
- sammenligne forskellige trafikale situationer.

Begyndende cykelfærdigheder

I takt med klassens og den enkelte elevs færdigheder kan der arbejdes med grundlæggende cykelkontrol i et sikkert miljø.

Det kan omfatte:

- balance
- igangsætning
- bremsning
- styring
- orientering
- afstand
- at holde en stabil linje
- begyndende tegn ved stop og sving.

Ulykkeshåndtering

Eleverne introduceres til, at de ved en ulykke først og fremmest skal:

- skabe overblik
- hente eller tilkalde en voksen
- vide, hvordan hjælp kan tilkaldes
- forstå, at man ikke må udsætte sig selv for yderligere fare.

Der arbejdes med **TA og UH**.

5./6. klasse – sikker cykling og risikovurdering

På dette trin bliver cyklen et mere centralt transportmiddel i færdselsundervisningen.

Eleverne arbejder med:

- cyklens funktion og sikkerhed
- sikker placering på vejen
- orientering
- stop
- sving
- tydelig tegngivning
- afstand
- vej- og krydsningssituationer
- samspillet med biler, fodgængere og andre cyklister
- færdselsregler
- ansvar.

Eleverne skal i stigende grad kunne forklare **hvorfor** en bestemt handling er sikker eller usikker.

Trafikal risikovurdering

Eleverne arbejder med at vurdere faktorer, der kan øge eller mindske risikoen.

Det kan blandt andet være:

- mørke
- regn
- sne og glat føre
- dårlig sigtbarhed
- høj fart
- tæt trafik
- vejarbejde
- uopmærksomhed
- andre trafikanters handlinger
- forskellige køretøjers størrelse og bevægelse.

Eleverne skal kunne beskrive risikofaktorer i konkrete situationer og forstå, at det samme sted kan være mere eller mindre sikkert afhængigt af tidspunkt, vejr og trafikale forhold.

Ansvar

Eleverne arbejder med:

- egne pligter som trafikant
- hensyn til andre
- konsekvenser af egne handlinger
- ansvar som fodgænger og cyklist

- hvorfor regler ikke alene handler om en selv.

Dermed bevæger undervisningen sig fra at kunne følge en regel til også at kunne forstå dens funktion.

Ulykkeshåndtering

Eleverne skal kende grundlæggende forholdsregler ved tilskadekomst.

Der arbejdes med:

- at skabe overblik
- egen sikkerhed
- alarmering
- tilkaldelse af hjælp
- almindelig førstehjælp på et alderssvarende niveau.

7./8./9. klasse – trafikal dømmekraft, ansvar og konsekvenser

I den samlæste udskoling bevæger undervisningen sig fra konkrete trafikregler mod mere analytisk risikovurdering, ansvar og selvstændig stillingtagen.

Den eksisterende plan kobler her færdselslære til blandt andet:

- socialisering
- etik
- skyld og ansvar
- statistik
- sandsynlighed
- hypotesedannelse
- trafiktællinger
- undersøgelser med elevernes egne transportmidler.

Dette passer naturligt ind i skolens Kultur-, Science-, matematik- og samfundsfagsundervisning.

Trafikal adfærd i udskolingen

Eleverne arbejder med at:

- analysere konkrete trafiksituationer
- identificere risikofaktorer
- vurdere egen og andres adfærd
- forklare ansvar og forpligtelser
- kende relevante færdselsregler
- bevæge sig sikkert som blød trafikant
- forstå betydningen af opmærksomhed og reaktionsevne
- forholde sig til gruppepres og risikoadfærd.

De skal kunne forstå, at trafiksikkerhed ikke alene afhænger af, om man teknisk set overholder en regel, men også af:

- situationsfornemmelse
- hensyn
- forudseenhed
- opmærksomhed
- vurdering af andre trafikanters handlinger.

Trafik, data og undersøgelser

I matematik og Science kan eleverne gennemføre undersøgelser af trafikken.

Eksempelvis kan de:

- foretage trafiktællinger
- kategorisere køretøjer
- sammenligne trafik på forskellige tidspunkter
- registrere transportformer
- behandle data i tabeller
- fremstille grafer
- beregne procentfordelinger
- formulere hypoteser
- sammenligne resultater.

Det trafikale perspektiv skal fastholdes, eksempelvis gennem spørgsmål som:

Hvornår er trafikken mest tæt?

Hvilke trafikanter er mest udsatte på dette sted?

Hvilke forhold kan skabe risiko?

Kan trafiksikkerheden forbedres?

Dermed trænes både matematiske/naturfaglige kompetencer og **TA**.

Stimulanser, træthed og trafik

Den eksisterende plan fremhæver specifikt risiko ved sammenblanding af **stimulanser og trafik** som et område i 7.–9. klasse.

Undervisningen kan derfor behandle:

- alkohol og trafik
- rusmidler og trafik
- medicin og påvirkning, hvor relevant
- træthed
- nedsat koncentration
- reaktionsevne
- distraktion.

Her kan færdselslære kobles til biologi, sundhedsundervisning, etik og samfundsfag.

Fokus er på forståelse af, hvordan påvirkning kan ændre evnen til at:

- orientere sig
- reagere
- træffe beslutninger
- vurdere risiko.

Ulykkeshåndtering i udskolingen

Eleverne skal kende de basale principper for at handle hensigtsmæssigt, hvis en trafikulykke opstår.

De skal have mulighed for at arbejde med:

- egen sikkerhed
- vurdering af situationen

- tilkaldelse af hjælp
- alarmering
- relevante oplysninger ved alarmering
- almindelige førstehjælpsprincipper
- betydningen af at handle og samtidig undgå at skabe yderligere fare.

Særligt fokus i 9. klasse

For færdselslære betyder det, at eleven ved afslutningen af 9. klasse skal have haft mulighed for at arbejde selvstændigt med både **Trafikal adfærd** og **Ulykkeshåndtering**.

Trafikal adfærd

Eleven skal have mulighed for at:

- kende relevante færdselsregler for egen færden
- anvende reglerne i konkrete situationer
- vurdere sikker og usikker trafikal adfærd
- identificere konkrete risikofaktorer
- begrunde en risikovurdering
- vurdere betydningen af tidspunkt, vejr og sigtbarhed
- vurdere samspillet mellem forskellige trafikanter
- forstå eget medansvar
- analysere konsekvenser af risikoadfærd
- forholde sig til distraktion og uopmærksomhed
- forstå betydningen af alkohol, rusmidler, træthed og andre faktorer, der påvirker reaktion og dømmekraft
- anvende data og undersøgelser til at belyse en trafikal problemstilling
- diskutere mulige forbedringer af trafiksikkerheden.

Ulykkeshåndtering

Eleven skal have mulighed for at:

- forklare, hvordan man reagerer ved en trafikulykke
- vurdere egen sikkerhed før hjælp ydes
- tilkalde relevant hjælp
- kende principper for alarmering
- give relevante oplysninger ved tilkaldelse af hjælp
- kende grundlæggende førstehjælpsprincipper
- forstå, hvorfor hurtig og hensigtsmæssig handling kan være afgørende.

Arbejdsformer

Færdselslære gennemføres så vidt muligt gennem en kombination af praktisk erfaring, samtale og faglig bearbejdning.

Undervisningen kan blandt andet omfatte:

- gåture
- observation af trafik

- konkrete trafiksituationer
- cykelfærdighedsøvelser
- cykelture
- eventuel cykelprøve
- arbejde med trafikskilte
- kort og ruter
- diskussion af trafiksituationer
- cases
- trafiktællinger
- statistik
- risikovurderinger
- rollespil
- førstehjælpsøvelser
- tværfaglige opgaver
- elevfremlæggelser.

De konkrete ture og aktiviteter fastlægges i årsplanen ud fra klassetrin, elevgruppe og skolens aktuelle muligheder.

Evaluering og dokumentation

Da færdselslære er et tværgående obligatorisk emne, er det vigtigt, at årsplaner og løbende dokumentation gør det synligt, hvornår og hvordan emnet faktisk er blevet dækket.

Dokumentationen kan eksempelvis bestå af:

Dokumentation	Kan vise
Lærerobservation på ture	Elevens orientering, regelkendskab, ansvar og praktiske trafikadfærd
Cykeløvelser/cykelforløb	Balance, orientering, tegngivning og sikker cykling
Trafikcases	Risikovurdering og begrundelse
Trafiktællinger	Undersøgelse, statistik og trafikal analyse
Kort/ruteopgaver	Planlægning og vurdering af sikker rute
Faglige samtaler	Regelkendskab, ansvar og forståelse for risiko
Førstehjælpsøvelser	Kendskab til alarmering og ulykkeshåndtering
Skriftlige eller digitale produkter	Bearbejdning og formidling af trafikale problemstillinger

Samlet progression

Færdselsundervisningen bevæger sig gennem skoleforløbet:

fra at følge en voksen til selv at kunne orientere sig

fra enkle trafikregler til forståelse af reglernes formål

fra sikker gang til sikker cykling

fra motorik og balance til selvstændig trafikal orientering

fra at opdage en fare til at kunne analysere risikofaktorer

fra at følge regler til at forstå eget ansvar over for andre

fra konkrete trafiksituationer til statistik, analyse og trafikal dømmekraft

fra at hente en voksen til at kende relevante principper for alarmering og førstehjælp

fra beskyttet trafikant til selvstændig og ansvarlig ung trafikant.

Det samlede mål er, at eleverne ved skoleforløbets afslutning kan færdes med **opmærksomhed, ansvar og dømmekraft**, forstå at deres handlinger påvirker andre trafikanter og vide, hvordan de skal reagere, hvis en ulykke opstår.